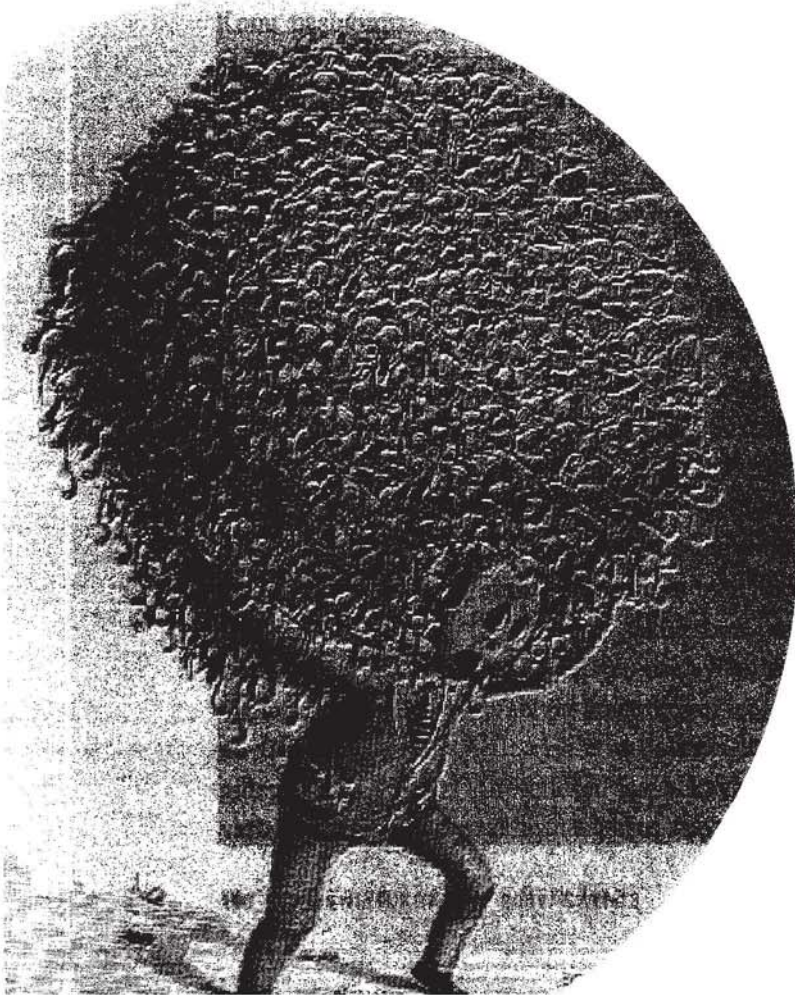

aileyi de toplumu da “deni”leştiren dünyevileşme

H. VİCDAN TEKİN

Dünyevileşmeye yahut sekülerizme, dünya hayatını gerektiği kadar ciddiye almak ve onu ihmal etmemek şeklinde daha soft ve daha tolere edilebilir, yani pozitif bir anlam yüklenmesine katılmadığımızı vurgulamak ve yazı boyunca dünyevileşme kavramını sekülerizme mukabil kullanacağımızı belirtmekte fayda görüyorum. Bize göre de sekülerizm, Sosyal Bilimler Sözlüğü'nün (Ömer Demir-Mustafa Acar, s.314) aldığı gibi; dinsel olan veya dinsellik atfedilen bütün değer ve ilkeleri toplumsal yaşamın dışına iten, sadece bu dünyayı yaşanabilir kabul edip, öte dünyadan ilişkisini koparma temelinde dayalı, insan merkezci düşünme ve yaşama biçimidir, dünyevileşmedir.

Elbette böyle bir anlayış, insanı bu dünyaya hapsedmek demektir; onu aşkın karşısında kendi kendine yeten, özerk bir varlık saymaktır. Sekülerizm, bütün tasavvur dünyasını, insan aklının işleyiş ve kodlarını dönüştüren ve kendi kendini besleyerek ilerleyen bir süreçtir. Varlığını idame ettirmesini ise tevhidin parçalanmasına, yani şirke borçludur. Bizim burada üzerinde durmak istediğimiz apaçık bir şirk duru-

mundan ziyade, tevhidin gayesi olan bütünselliğin sayısız parçalara ayrılmasından doğan kaosun davranışlarımıza ve tutumlarımıza yansımaları ve ulaştığı boyutlar olacaktır.

İslam'ın Dünyevileşmeye Yaklaşımı

İnsanlık tarihinde dinden uzaklaşma, dünyaya aşırı meyiletme ve sınır tanımaz bir dünyevileşme durumu, dönem dönem diğer zamanlardan daha çok belirginlik arzetsede de daima tecrübe edilegelmiştir.

Evensel ölçekte bir değerlendirme yapılacak olursa, dünyevileşme karşısında gerek seyrini gerekse onu besleyen zihniyet ve araçları sorgulaması ve karşı duruş sergilemesi bakımından yegane engelin İslam olduğu görülecektir. Yalnız bugün değil, tarih boyunca ne zaman dünyaya meyil ve düşkünlük sınırlarını zorlayıp taşma göstermişse, bu süreç insanın kendisini, içinden Allah'ın çıkartıldığı çözümsüz bir denklemin ortasında bir başına ve çaresiz bıraktığı bir ibret tablosuyla sonuçlanmıştır. İşte bu kaos hali, tezahürleri farklı şekillerde ortaya çıkabilen her türlü sapma ve kötülüğe kaynak teşkil edebilecek boyutta büyük bir tehlikedir.

Kur'an-ı Kerim, fert ya da toplumların dünyevileşmelerini birtakım sebeplere dayandırmaktadır. Bunlardan biri ve belki de en başat rolü oynayan neden bilgisizliktir. Burada kastedilen bilgisizlik; insanda "cahiliye" semptomlarını giderecek türde bir bilgiden mahrum olma durumudur." Bizi anmaktan yüz çevirenlere ve dünya hayatından başka bir şey istemeyenlere aldırma (sen de onlardan yüz çevir) Onların ulaştıkları bilgi seviyesi budur." (Necm/29,30)

Bir başka ayette Allah Teala insanın, ona ahiretteki veresiyeye dünyadaki peşini tercih ettiren aceleci fitratına dikkatleri çekmektedir."Hayır hayır! Sizler çabuk olanı (bu dünyayı) seversiniz. Daha sonrakini (ahireti) bırakırsınız. (hiç düşünmüyorsunuz)" (Kıyamet/20)

Dünyevileşmeye insanoğlunu sürükleyen sebeplerden bir diğeri, dünya nimetlerinin gösteriş ve aldatıcılığına, şeytanın iğvasına kapılmaktır: "Dünya hayatı sizi aldatmasın, çok aldatıcı olan şeytan da sakın sizi Allah hakkında (lutuf ve bağışlamasına ümitlendirip) kandırmasın."(Fatır /5)

Yine Kur'an-Kerim'in Kasas Suresi'nde Karun'un sahip olduklarına imrenen kimselerden "dünyaya göz dikenler" şeklinde negatif yargıyla söz ederken,"

vahiyden kendilerine bilgi verilenlerin" Karun'un varlığına imrenenleri kınayarak Allah katındaki mukafata talip olmalarına sitayişle baktığını görüyoruz. Burada da dünyaya pirim verip vermeme durumunun ilimle birebir ilintisi gözlerden kaçmıyor. Zaten kısaca ilk kategoridekilerin pişman olup ibret almalarıyla devam etmektedir.

Benzer ayetlerde hayatın hepsi bu dünyadaki kadar olduğu gibi, hesabı yok sayan bir dünya görüşünün reddedildiğine şahit oluruz. Artık sözünü ettiğimiz bu algılama biçiminin izleriyle, doğurduğu sonuçları, bireyselleşme ve sekülerizm marifetiyle giderek adi ortaklıklara, limited şirketlere evrilme seyri gösteren 'aile' müessesesi üzerinden takip etmeyi denebiliriz.

Evensel ölçekte bir değerlendirme yapılacak olursa, dünyevileşme karşısında gerek seyrini gerekse onu besleyen zihniyet ve araçları sorgulaması ve karşı duruş sergilemesi bakımından yegane engelin İslam olduğu görülecektir. Yalnız bugün değil, tarih boyunca ne zaman dünyaya meyil ve düşkünlük sınırlarını zorlayıp taşma göstermişse, bu süreç insanın kendisini, içinden Allah'ın çıkartıldığı çözümsüz bir denklemin ortasında bir başına ve çaresiz bıraktığı bir ibret tablosuyla sonuçlanmıştır.

İlk, orta, uzay, atom vs. hangi çağ olursa olsun zaman zaman, devletsiz toplum veya topluluklar, okulsuz toplumlar, içerisinde sivil toplum örgütlenmelerinin yer almadığı yapılanmalar veya bunlarla ilgili farklı ideolojiler savunulmuşsa da, hakkında en yoğun tartışmaların yapılageldiği, yerine herhangi bir organizasyonun ikame edilemediği biricik ve en önemli toplumsal kurumun aile olduğu ortadadır. Kuşkusuz bizde modernleşmeyle birlikte geleneksel aile yapısı ciddi değişimlere maruz kalmıştır. Yaşanan paradigma dönüşümü, ilke ve değerlerin de dönüşmesini, anlam dünyalarından koparılarak, başkalaşmalarını, hatta eriyip yok olmalarını icbar etmiştir. Tazyik daha ziyade toplumun çekirdek yapısı yani aile üzerinde kendisini göstermiştir. Ailenin, dolaşısıyla da toplumun en bariz tahribatı bireyselleşme ile sekülerizmden aldığını söyleyebiliriz.

Ünsiyet kurmak suretiyle yeryüzünde esenliği tesis etmek üzere inşa edilmesi, aşk, fedakarlık, neslin devamı esaslarını hedeflemesi gereken aile, bugün başta eğitim ve değerlerin aktarımı olmak üzere kendisini vazgeçilmez kılan aslı işlevlerini başka kurumlara devretmiştir. Şüphesiz geleneksel aile yapılanmasında bu işlevlerin eksiksiz yerine getirilebildiğini iddia edemeyiz. Ancak günümüzde bilhassa çocuklara dinî eğitim vermenin önündeki engeller /yasaıklar göz önünde bulundurulacak olursa değerlerin aktarımının neredeyse imkanının kalmadığını söyleyebiliriz.

Aynı zamanda hazcı, ahlak dışı, pragmatist yaşam tarzı televizyon veya internet üzerinden normalleştirilmeye çalışılırken, bunlar aracılığıyla temini umulan bir kültürlenmenin ne ölçüde sağlıklı olabileceği sorgulanmalıdır. Bir toplumda hiç olmazsa bir boyutuyla aileyi ilgilendirmeyen bir gelişme/değişme söz konusu olamaz. Ekonomik değişiklikler, kentleşme, teknolojik gelişmeler, iletişim, çeşitlenen ve artan suçlar, işsizlik gibi sosyal ve kültürel bütün faktörler aileyi doğrudan etkilemektedir. Dolayısıyla bir değişim süreci olan dünyevileşmenin de gençlerin eş seçiminden çocuk sahibi olmalarına, birbirleriyle kurdukları ilişki tarzına ve önceliklerine tesir etmesi de kaçınılmazdır.

“İyi”nin anlamı “hayır”lı olandan ayrıldığında bir genç kız için yakınlarının öngördüğü “hayırlı kısmet” (!); hali vakti yerinde, yakışıklı, iş gücü sahibi, prestijli bir delikanlıyı kastedebilir.

Ailenin İnşası Aşamasında Dünyevileşmenin İzleri

Nikah, aileyi kurmanın ve onu sosyal ve hukukî bakımdan korumanın tek meşru yoludur. Biz burada nikahı, beraberlik için olmazsa olmaz saymayan yaklaşımları, seviyeli(!) birliktelikler, eşcinsel ilişkiler gibi bütün sapmaları dışarıda tutarak, nikahla tesis olmuş ailelerde yaşanmakta olan, onları sosyolojik anlamda çözülmeye doğru götüren sekülerizasyon üzerinde durmaya çalışacağız.

Dinin, ahlakî ve millî değerlerin ve maruf olan örfün hem muhafaza edilmesi hem de sonraki nesillere aktarılmasını sağlaması açısından alternatif olmayan

ailenin yüklenmiş olduğu mana ve önemi göz önünde bulundurduğumuzda, oradaki doku uyuşmasının, hadlerin tanınarak tarafların hukukuna riayet edilmesinin bu müessesenin devamı ve sıhhati bakımından ne kadar önemli bir anlam ifade ettiği anlaşılabilir. Allah Teala; “Kaynaşmanız için size kendi cinsinizden eşler yaratıp aranızda sevgi ve merhamet peyda etmesi O’nun varlığının delillerindedir.” (Rum/2) buyurmaktadır. Yine Araf Suresi 189. ayette “Sizi bir tek candan (Adem’den) yaratan, ondan da yanında huzur bulsun diye eşini yaratan O’dur.” buyrulmaktadır. Aslında bu ayetlerden bir anlamda, iş olsun diye, genci başı bağlansın diye izdivac yapmaya zorlamanın maksattan uzaklaşmak olduğu, evliliğin gönül meselesi olduğu sonucunu çıkarmak mümkündür. Yaratıcının evliliğe yüklediği anlam ve murat ettiği maksat ile bizim kurduklarımız arasındaki mesafe, ona bulaşan dünyevileşmenin boyutlarını göstermesi açısından oldukça önemlidir.

Gençlerin eş seçme konusunda yönelimlerini etkileyen birçok faktörden söz edebiliriz. Aldıkları eğitim, yetiştirildikleri ailenin yapısı, medyanın etkisi ve ekonomik nedenler bunlar arasındadır. “İyi”nin anlamı “hayır”lı olandan ayrıldığında bir genç kız için yakınlarının öngördüğü “hayırlı kısmet” (!); hali vakti yerinde, yakışıklı, iş gücü sahibi, prestijli bir delikanlıyı kastedebilir. Halbuki hassasiyetler aşınmamış olsaydı, genç kız tecrübesizliğinden dolayı bu niteliklere kıymet verse bile, ebeveyni ona eşi olacak kimsede, Allah’tan korkmak, dürüstlük, çalışkanlık, adalet, fedakarlık ve gönlünün ısınması gibi öncelikleri araması yönünde telkinde bulunabilirdi. Evvelki ay Feminleşen Dünyada Değişen Kadın Erkek Rollerini konulu bir seminerimin ardından İlahiyatta okuyan bir kızımızın “çulsuz”un biriyle asla evlenemeyeceğini deklare etmesi bize oldukça düşündürücü gelmiş ve bize kalırsa yaygınlaşan onca sapkın tutum ve kötü alışkanlıklar varken evlilik için ilk kırmızı çizgi gencin varlıklı olmamasına karşı çizilmemelidir diye düşündürmüştür.

Şimdi aşağıdaki şu öğütlere bir göz atalım:

“Sakın bir çulsuza gönlünü kaptırma”, “görüştüğün varlıklı, statü sahibi biriye, bir an önce onu kafeslemenin yoluna bak”, “İki çıplak bir hamama yakışır” ... Erkeği sponsor olarak gören bu yaklaşımlarla kurulacak bir evlilikte uhrevi boyutu da, aşkı da görmek imkansız gibidir. Diğer taraftan, sadece bedeni-

ne ve dış görünüşüne odaklanmış olan kadının biraz da güzelceyse kendisinden menkul bir eşya gibi bahsederek “kendisini taşıyabilecek” bir erkek beklentisini dillendirdiğine sık sık rastlayabilmekteyiz.

Önceliklerin bu şekilde belirlenmesi genci evleneceği kişinin kendisine statü atlamak için bir sıçrama tahtası olup olamayacağı üzerine hesaplar yapmaya itebilir. Dolayısıyla kız yada erkek için evlilik konusundaki tek rezerv noktası maddî yetersizlik olabilir.

Dahası bazı durumlarda genç kızlar, askerlik, iş kurma ve kariyerini sağlamlaştırma aşamalarını atlayıp kestirmeden konfora ulaşabilmek için babası, hatta dedesi yaşında zengin bir erkeğin yuvasını yıkmayı, bazen de ikinci eş olmayı göze alabilmektedir. Benden sonrası tufan” şeklinde düşündürten bu pragmatist anlayış da yine dünyevileşmenin bir neticesidir. Bu arada eşlerin bilinç altlarında saklı tuttıkları üstünlük yarışıyla kurulmuş, çift cepheli bir evlilik kurumunun, eşlerden herbirinin diğerini kendisini tamamlayan öteki yarı veya dini kriterlere göre diğerinin örtüsü olarak değerlendirmelerini gerektirecek sahih bir aile profiline ne denli uzak olacağı ortadadır.

Elbette böyle anlamsız bir üstünlük yarışı olsa olsa zalimler ortaya çıkarabilir. Hayatının maksadı, her ne şekilde ve her kime uygulanırsa uygulansın zulmün karşısında yer almak ve onu bertaraf etmek için gayret sarfetmek olan Müslümanların en yakınıdakilere zulmedebildiğini sıklıkla görebiliyoruz. Erkek salt fiziksel üstünlük avantajını, emniyetlerinin sağlanması kendi sorumluluğunda bulunan aile efradını ezmek için kullanabilmektedir. Yahut kadın, onu bizzat kendisine yabancılaştıran, enerjisini tüketip erkeksileştiren saçma bir yarışın içinde kendisini bulabilmektedir.

İlahî taksimde sınırları çizilmiş olan hadlere riayet etmek, bu zulmü ve kendini bilmezliği ortadan kaldıracabilecek tek çaredir. İnsanoğlu, hayata bakış açısına, sekülerizmin izlerini kazımayı amaçladığı aşkın boyutu yeniden dahil etmeden, zulmün önüne geçemez. Çünkü tevazu, nimet, emanet, rızık, bereket, fedakarlık ve adalet gibi, Allah’a sevimli, şeytana sevimsiz gelen meziyetlerin sekülerize olmuş bir sistemde paha eder değerleri bulunmamaktadır.

Çocuklara Yaklaşımda Sekülerizmin Yansımaları

Çocukları, neslin devamını temin eden, Allah’ın birer emaneti ve kendileriyle imtihan edildiğimiz çok

önemli varlıklar olarak değerlendirmek gerekmektedir. Allah’ın çocuk nasip edip etmemesinden, bu çocukların sağlıklı ya da engelli olmalarına, yine onları yetiştirme biçimine kadar her yönüyle çetin ve oldukça uzun bir sınav... Her anne-baba doğal olarak güzel, sıhhatli, zeki çocuk veya çocuklara sahip olmayı arzular. Ancak bugün sekülerizm, ebeveynlere asli sorumluluğunun çocuğu Allah katında “salih bir kul” olarak sınavı kazanabileceği hakiki başarıya yönlendirmek olduğunu unutturmuş durumdadır.

Dahası bazı durumlarda genç kızlar, askerlik, iş kurma ve kariyerini sağlamlaştırma aşamalarını atlayıp kestirmeden konfora ulaşabilmek için babası, hatta dedesi yaşında zengin bir erkeğin yuvasını yıkmayı, bazen de ikinci eş olmayı göze alabilmektedir.

Artık anne-babanın hatta toplumun gözünde en iyi çocuk, en yüksek notları alabilen, iyi bir okul kazanan çocuktur. Bu uğurda gencin dindar kimliğini gizlemesi istenebilir, hatta gencin birtakım tavizler vermesi (tesettürlü ise onu terketmeye zorlanması gibi) dindar (görünüşte) bir aileyi rahatsız eden ontolojik bir mesele olmaktan çıkabilir. Dünyevi kriterlere göre bu “başarılı” çocuğun prestijli ekstra bir yeteneği de varsa (resim ya da spor yapmak, bir enstrüman çalmak gibi) işlem tamamdır. Kısıkanlar çatlasın!

Değil mi ki çocuğu öğreten /eğiten ve kültürleyen kurum ve kuruluşlar da mevcuttur; geriye ebeveynin evladına, onu bugünün lugatında “iyi” kılacak imkanları temin etmekten gayri hangi yükümlülük kalmıştır?

Çocuğun Ebeveyne Yaklaşımında Dünyevileşmenin İzleri

Çocuğun kendi konumuna ve eşyaya yüklediği anlam elbette yetiştirilme tarzıyla ilintili olacaktır. Ancak neyin değerli olduğuna ilişkin kalıpların yalnız aileden edinilmediği de aşıkardır. İyi ve başarılı olanın yukarıda da sözünü ettiğimiz yeni kurgusuna göre, kendisiyle gurur duyulabilen anne-baba profilinin de değişmesi kaçınılmaz olmuştur. Çok kazanan ve bol harçlık verebilen, çocuğuna sınırsız özgürlük

tanyan bir baba, iyi bir babadır. Aynı kriterlere göre, güzel yemekler yapan, mümkünse prestijli bir işte çalışan, bakımlı (çocuğun onunla görülmeden utanmayacağı) ve özverili bir anne başarılı sayılmaktadır. Çocuğun her gün televizyonda izlemekte olduğu rol modeller genellikle onda bu yönde yargılar oluşmasına sebep olacak bir zihinsel zemin hazırlayacak veya pekişmesine yardımcı olacak türdedir. Anne-babadan evladını uhrevî hüsrandan kurtaracak bir donanım sağlamak üzere gereken değerleri aktarması konusunda bir gayretin beklenmediğini görebiliriz. Dayatılan modern anne-baba profili, entelektüel (!), kızının ya da oğlunun flört hayatını, gençlik deneyimlerini (?) paylaşabilecek genişlikte liberal olması şeklindedir. Yeni trendin güzellmeler düdüğü “arkadaş gibi” anne veya babalar... Herhangi bir dinî yahut ahlakî değerle ilgili olarak hassasiyet göstermek ya da sınırlamalar getirmek ebeveyni çağdışı kılmaya yetecektir.

Velhasıl ana-baba yaşlılıklarında ayakbağı olmazlar, hatta mümkünse çok da fazla yaşlanmazlarsa makbule geçer. Hele maddi imkanları bulunmayan ihtiyaçlara sahip çıkılması ihtimali çok azdır. Dünyaya meyil ve bireyselleşme pekiştikçe hakkaniyet duygusu erimekte; alacağına şahin kesilen, mükellefiyetlerinden kaçan fertlerin sayıları giderek artmaktadır.

Ayrıca anne-babanın ileriki yaşlarında muhtaç duruma (maddî veya fiziksel olarak) düşmeleri felaket sayılacaktır. Zaten mevcut zihniyet yapısı, ihtiyaç ebeveyni ne mimari ne de sosyal bakımdan kucak açacak koşullara haiz değildir. Velhasıl ana-baba yaşlılıklarında ayakbağı olmazlar, hatta mümkünse çok da fazla yaşlanmazlarsa makbule geçer. Hele maddi imkanları bulunmayan ihtiyaçlara sahip çıkılması ihtimali çok azdır. Dünyaya meyil ve bireyselleşme pekiştikçe hakkaniyet duygusu erimekte; alacağına şahin kesilen, mükellefiyetlerinden kaçan fertlerin sayıları giderek artmaktadır. Tam da bu noktada, eğitimin mi, yoksa eğitimin ıslahının mı şart olduğunu tartışmanın zamanının geldiğini, hatta bu konuda oldukça geç kalındığını düşünüyoruz. Dünyevileşme, ailedeki esenlik ve emniyet hissini

parçalamaktadır. Aileler çoğunlukla, bir arada ama yalnız, birbirine yabancı, güvensiz fertlerden oluşan, mukavemetini ve muhkemliğini yitirmiş, aslında fiilen zaptolunmuş kaleler görünümündedir. Aşk, yeni değerler karşısında tedavülden kaldırılmış, çıkarlara kurban edilmiştir veya sürgüne gönderilmiş bir mahkumdur.

Çizdiğimiz tablonun hayli karamsar olduğunun farkındayız. Sekülerizmin bütün bu tahripkar ve mütecaviz saldırılarına rağmen Batı ile mukayese edildiğinde bizde aile yapısının hala bazı direnç noktalarını kaybetmemeye çalıştığını sevinerek söyleyebiliriz. Ancak burada yapmaya çalıştığımız; dünyaya aşırı düşkünlüğün getirebileceği sonuçlara dikkat çekmektir. Aynı zamanda, ailenin onu vazgeçilmez kılan işlevlerini yeniden kuşanmasının gereğini ve evliliğin, semeresi ahirette toplanacak uzun soluklu bir ibadet olduğunu vurgulamaktır. Aksi halde bu ivmeyle giden sekülerizm, hem her türlü sapma ve kötülüklerin kaynağı olmaya devam edecek hem de insanlığın sonunu getirecektir. Naziat suresi 37. ve 39. âyetlerde Allah Teâla, “Artık kim azarsa ve dünya hayatını tercih ederse, gideceği yer cehennemdir” buyurmaktadır.

Kendisine, ailesine ve eşyaya aşına olan, ünsiyet kurmayı başaran insanlar olmayı gaye edinmek ve bunu gaye edinmiş olan bir yoldaşla yola koyulmak, aile ve toplum yapımızın dinamitlenmesini durdurabilecek tek yoldur. İşte o zaman Rasûlullah’ın tarifinde Müslümanı suyun üzerindeki çerçöp mesabesinde önemsiz kılacak durumdan yakamızı kurtarabilir “vehen” buyurdıkları bu hastalığın aşısını keşfedebiliriz. Belki o zaman kanaat, tevekkül, fedakarlık ve aşk sürgünden dönebilir, aileler cinnet mekanı cepheler ya da hapishaneler olmaktan çıkıp cennet misali bir hal alabilir. ■